

BURGER

Goed om weten

INHOUD

INLEIDING	1
MENSEN MAKEN DEEL UIT VAN SOCIALE NETWERKEN.....	2
EEN GOED SOCIAAL NETWERK VERHOOGT DE KWALITEIT VAN LEVEN.....	2
EIGENSCHAPPEN VAN NETWERKEN	3
Leden.....	3
Relatie.....	3
Functies.....	5
Frequentie	6
VAN FYSIEK DICHTBIJ TOT OVER DE HELE WERELD	6
MENSEN ONDERHOUDEN OOK LICHTЕ BINDINGEN MET ELKAAR	7
SOCIAAL ROLLEN VERSTERKEN	8
AAN DE SLAG MET SOCIALE NETWERKEN.....	10
Basishouding van een netwerkversterker.....	10
Concrete acties voor de netwerkversterker.....	10
Mapping.....	11
Onderhouden en versterken.....	11

TOOLS	11
BRONNEN	12
Referentie	13

INLEIDING

Mensen ervaren een **hogere levenskwaliteit** wanneer ze ingebed zijn in **een rijk sociaal netwerk**. Sociaal isolement en eenzaamheid hebben een impact op de participatie, zelfregie, mentale en fysieke gezondheid en ontplooiing van mensen. Netwerken versterken is daarom een kerntaak in het streven naar sociale participatie.

De **burger** is één van de actoren waarmee je actief aan de slag gaat als bruggenbouwer. Naast burgers in een kwetsbare situatie die je als organisatie ondersteunt, gaat het ook over de vrijwilligers, eenmalige bezoekers, buurtbewoners, en andere gasten in je organisatie. In je streven naar sociale inclusie heb je oog voor ieder van hen.

Burgers maken deel uit van de lokale omgeving en doen eenmalig of op langere termijn beroep op je organisatie. Als bruggenbouwer blijf je niet binnen je vier muren wachten tot mensen je gevonden hebben, je komt uit je kot en gaat vindplaatsgericht en **outreaching werken** in die nabije omgeving. Mensen op het spoor komen, hen leren kennen, verbinden met mekaar en op zoek gaan naar **wederkerigheid** zijn sleutels om netwerken verder uit te bouwen.

Hiertoe is het belangrijk om zicht te krijgen op bestaande **formele en informele netwerken**. Mensen zullen zich in eerste instantie richten tot hun informele netwerken, pas in tweede instantie tot formele structuren. Zorg er dus voor dat je niet alleen je eigen netwerk, dat van je collega's en je organisatie kent, maar ook de netwerken van je doelpubliek en andere actoren in de buurt.

Een netwerk bestrijkt uiteraard meer dan een buurt of lokale omgeving. Netwerken zijn **“glokaal”**, ze kunnen dichtbij aanwezig zijn, maar ook verspreid zijn over de stad, het land of de wereld. Heb daar oog en oor naar.

Je gaat op zoek naar mogelijkheden binnen de bestaande netwerken of je gaat op zoek naar **nieuwe connecties tussen burgers, organisaties en plaatsen**. De buurt is daarbij een goede voedingsbodem, maar je actieradius kan uiteraard ook breder zijn. Online media kunnen bredere [transnationale en lokale netwerken](#) mee ondersteunen.

De tools [inclusieweb](#) en [buurtkaart van de burger](#) brengen netwerken van individuele burgers in kaart en mogelijkheden aan het licht, de tool [buurtkaart organisatie](#) en [buurtanalyse](#) doet dat op niveau van je organisatie. Vandaaruit zet je in op sociaal gewaardeerde rollen om

netwerken uit te bouwen en te verstevigen. Hierbij vertrek je steeds vanuit de krachten van de mensen. De tools [sociaal gewaardeerde rollen](#) en [talentenkaart](#) kunnen je daarbij helpen.

MENSEN MAKEN DEEL UIT VAN SOCIALE NETWERKEN

Deel uitmaken van sociale netwerken is een **menselijke basisbehoefte**. Het ontbreken van sociale contacten is als een honger gevoel dat je wilt stillen als je ermee te maken krijgt. Het zet je aan tot actie en verandering. **Gevoelens van eenzaamheid** zijn doorgaans van voorbijgaande aard. Ze komen vaak voor op belangrijke kruispunten in het leven (afstuderen, verhuizen, een overlijden, scheiding, pensionering, jobwissel, ...). Problematisch wordt het als mensen chronisch last krijgen van eenzaamheid en objectief genomen een beperkt sociaal netwerk hebben. Ze dreigen dan in **sociaal isolement** terecht te komen.

EEN GOED SOCIAAL NETWERK VERHOOGT DE KWALITEIT VAN LEVEN

- Een rijk sociaal netwerk komt de **ervaren levenskwaliteit ten goede**. Sociaal isolement en eenzaamheid hebben een impact op de participatie, zelfregie, mentale en fysieke gezondheid, ontplooiing, ... van mensen. Netwerken versterken is daarom een **kerntaak** in het streven naar sociale inclusie.
- Een rijk sociaal kapitaal geeft je toegang tot de **goede dingen in het leven** :
  - *Bv: je kent iemand met een appartement aan zee, je kan daar eens op weekend met je gezin.*
  - *Bv. Je kent iemand die advocaat is, je kan hem al eens informeel om een advies vragen.*
  - *Bv. Je kent de baas van de bakker die je zoon aan een vakantiejob helpt ...*
- Wanneer we kijken naar de **acht domeinen van kwaliteit van leven** van R. Schalock (2002), valt het op dat de domeinen “interpersoonlijke relaties” en “sociale inclusie” een katalysator zijn voor de ervaren levenskwaliteit op de andere domeinen.
  - Lichamelijk welbevinden
  - Zelfbepaling
  - Emotioneel welbevinden
  - Interpersoonlijke relaties
  - Sociale inclusie

- Persoonlijke ontwikkeling
- Materieel welzijn
- Rechten

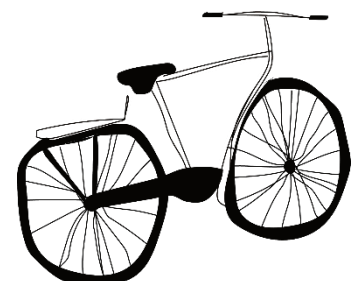
EIGENSCHAPPEN VAN NETWERKEN

Leden

- Sociale netwerken bestaan uit **bekenden** zoals vrienden, familie, collega's, buren, de poetshulp ... maar zijn er niet toe beperkt. Ook **lichte bindingen en informele verbanden** maken er deel van uit.
- Sociale netwerken van mensen in een kwetsbare situatie kenmerken zich doorgaans door een klein aantal personen in het netwerk, het gaat dan meestal om **familiale banden** of contacten met **professionele hulpverleners**.
  - *Mensen in kwetsbare situaties, hebben gemiddeld 5 netwerkleiden t.o.v. gemiddeld 30 voor mensen met een rijk sociaal netwerk. Het is een uitdaging om hier als sociale professional mee aan de slag te gaan.*
  - *Die 30 mensen bestaan gemiddeld uit 12 familieleden, 13 goede vrienden en 5 professionelen (huisarts, kiné, therapeut, ...). Voor mensen in armoede gaat het slechts over 2 familieleden en 3 hulpverleners.*
  - *Bovendien valt op dat netwerken van mensen in kwetsbare situaties homogener zijn dan mensen met een rijk sociaal kapitaal.*
  - *Ook de vaardigheid om netwerken te onderhouden ligt eerder laag bij mensen die zich in een moeilijke situatie bevinden.*

Relatie

Mensen ervaren een **hogere levenskwaliteit** wanneer ze ingebed zijn in een **rijk sociaal netwerk**. De rijkdom zit hem niet zozeer in de kwantiteit, maar veeleer in de kwaliteit van netwerken. De kwaliteit van sociaal kapitaal kenmerkt zich door naast 'bonding', ook 'bridging' en 'linking' sociaal kapitaal in een netwerk te hebben (Putnam, 2000).

- **Bonding sociaal kapitaal** verwijst naar het versterken van de eigen identiteit en banden in homogene groepen.
- Aanvullend daarop heeft **bridging sociaal kapitaal** een overbruggend en heterogeen karakter: het gaat om relaties tussen mensen van verschillende groepen (bv. sociaaleconomisch, etnisch of cultureel).
- **Linking sociaal kapitaal** is een meer recent concept dat vooral verwijst naar de relaties met mensen in een hiërarchisch andere machtspositie, bijvoorbeeld met het lokale bestuur van de gemeente.

Opvallend is dat het netwerk van mensen in een kwetsbare situatie vooral bestaat uit bonding sociaal kapitaal en minder uit bridging, laat staan linking sociaal kapitaal.

Bv. In de reportage Including Samuel zien we verschillende volwassenen met een beperking aan het woord, die in hun jeugd jaren school liepen in een inclusieve onderwijssetting. Zij geven aan een rijker sociaal netwerk te hebben, meer sociaal gewaardeerde rollen op te nemen, meer autonomie te hebben, zelfstandiger te wonen en werken, ... dan leeftijdsgenoten die dat niet deden.

- De **toegang** voor mensen in een kwetsbare situatie, tot heterogene netwerken is moeilijker. In de sociologie spreken we over “**poortwachters**” van netwerken, die ervoor zorgen dat netwerken min of meer homogeen blijven. Denk aan leden van een service club, een sportploeg, de kaartclub, café De Pintelier, ... Met een profiel dat niet aansluit bij het dominante profiel van dergelijke groep, vind je veel moeilijker aansluiting. De Link vzw heeft het voor mensen in armoede en sociale uitsluiting over “de missing link”, die het hen bemoeilijkt om uit vertrouwde kringen te komen.
- Sociale netwerken zijn **niet altijd** meteen **zichtbaar** en kennen soms een **grillig en onvoorspelbaar verloop**.
- De leden in sociale netwerken hebben bovendien niet altijd een eenduidig positieve invloed. Toch zien mensen niet altijd af van contacten met een **destructief karakter**, zeker niet als het de enige contacten zijn die ze hebben. Soms ontstaan er **breuklijnen**, die veel tijd vragen om zich te herstellen of die nooit hersteld raken.

- Er bestaat ook zoiets als **slapende netwerken**. Dat zijn netwerkfiguren of groepen waar in het verleden een sterk band mee was, maar waarvan het contact verwaterd is. In gesprekken over iemands netwerk is het goed om te polsen naar de wens om slapende netwerken opnieuw te activeren. Hier liggen misschien nieuwe mogelijkheden om iemands netwerk opnieuw uit te breiden.

Funcities

- Netwerken hebben **verschillende funcities**. Als organisatie is het goed om erover te waken dat in de netwerken van de mensen die je ondersteunt, deze verschillende funcities aanwezig zijn en liefst bij verschillende netwerkpersonen in het natuurlijk netwerk van iemand. We onderscheiden :
  - **Materiële functie = praktische hulp**
Wie geeft je hulp bij klusjes, financiën, administratie, vervoer, ...?
  - **Affectieve functie = emotionele steun**
Van wie krijg je liefde, begrip, het gevoel gewaardeerd te worden, een schouder om op uit te huilen, ...?
  - **Informatieve functie = advies en goede raad**
Bij wie klop je aan als je met vragen zit, als je een belangrijke beslissing moet nemen, als je het even niet goed meer weet?
  - **Verbindende functie = gezelschap, gemeenschap**
Met wie ga je graag een kop koffie drinken, naar een feestje, beoefen je graag een hobby, met wie bel of chat je vaak, ...?
- Opvallend is dat bij mensen met een rijk sociaal kapitaal er **voldoende steun** ervaren wordt en verschillende funcities van steun vlot ingevuld geraken door verschillende personen. De **vormen van steun** worden bovendien op een **gezonde manier uitgewisseld**. Daar waar de netwerken van mensen in een kwetsbare situatie minder gekenmerkt zijn door steun, minder verschillende soorten steun in zich dragen en vooral vertrekken vanuit een ontvangende, hulp-vragende positie.

Frequentie

Onderzoek naar netwerken toont aan dat mensen met een rijk sociaal kapitaal frequente, gevarieerde contacten hebben. Daar waar mensen met een beperkt netwerk, **minder contact** hebben met minder verschillende personen.

De [tool inclusieweb](#) brengt de verschillende functies van netwerken samen in een visuele methodiek om netwerken in kaart te brengen, te versterken en verrijken.

VAN FYSIEK DICHTBIJ TOT OVER DE HELE WERELD

- De stedelijke diversiteit maakt dat sociale netwerken in de stad soms meer **geografisch verspreid** zijn. Bovendien geraken mensen met een lager inkomen vaker sociaal geïsoleerd dan zij met een hoger inkomen.
- Netwerken van burgers bevinden zich op **verschillende niveaus**, waaronder:
  - In de buurt
  - Verspreid over de stad
  - Translokaal: netwerken strekken zich uit over verschillende culturen en continenten heen.
- Deze sociale netwerken lopen **naast en door elkaar**. Wat het belangrijkste niveau is hangt af van persoon tot persoon en van de situatie. Voor kinderen (en hun ouders), jongeren en ouderen is de buurt bijvoorbeeld vaak belangrijk.
  - *Bv. Voor ouders en kinderen is het aangenaam en makkelijk als er in de buurt van hun woning een speeltuin is.*
  - *Bv. Voor ouderen met een migratieachtergrond is het belangrijk dat er in de buurt een ontmoetingsplaats (theehuis, bank in het park, ...) is waar ze mensen ontmoeten die hun moedertaal spreken.*
- Emotionele en soms ook financiële steun kan nog **van of naar een andere plek in de wereld** komen, maar andere vragen behoeven een **lokaal antwoord**, bijvoorbeeld hoe een betaalbare woning te vinden of welke school het meest geschikt is voor de kinderen.
  - *Bv. Sara kwam enkele jaren terug uit Marokko in Brussel wonen samen met haar drie kinderen. Ze leeft geïsoleerd in de buurt maar ervaart veel steun bij familie verspreid over Europa en Marokko, waarmee ze elke dag belt en berichten stuurt.*

Maar voor het vinden van een geschikte sportclub en informatie in verband met studierichtingen moet ze elders heen.

- Bv. Sommige Brusselse ouderen bewegen zich met het openbaar vervoer vlot doorheen de stad en gaan bij verschillende Lokale Dienstencentra langs, afhankelijk van de activiteit of het menu. Als ze minder mobiel worden, stijgt de nood aan een netwerk in de buurt.

- Netwerken van mensen bieden soms belangrijke steun, buiten het 'officieel' sociaal werk of de overheid om. Als sociale professional hebben we daar niet altijd zicht op. We hoeven niet alles te weten, maar oog hebben voor **informeel sociaal werk of "sociaal schaduwwerk"** is interessant.

- Bv. De betekenis van religie is vaak een blinde vlek in het welzijnswerk. Terwijl deel uitmaken van een religieuze gemeenschap kan zorgen voor een krachtig sociaal netwerk en steun.
- Bv. William heeft een alcoholverslaving, maar tegelijk kan hij in moeilijke periodes in het stamcafé terecht voor een slaapplek en een luisterend oor.
- Bv. Brussel telt honderden zelforganisaties van mensen met een migratieachtergrond. Zij bieden vaak ruimte voor onderlinge sociale steun, dienstverlening of laagdrempelige informatie-uitwisseling.

MENSEN ONDERHOUDEN OOK LICHT E BINDINGEN MET ELKAAR

- Sociale netwerken zijn **ruimer** dan de zogenaamde primaire netwerken van bijvoorbeeld familie, vrienden en bureu. Ook **lichte bindingen** met mensen die we veeleer (her)kennu van zien hebben een positieve kracht, zonder dat ze daarom intieme relaties kunnen vervangen.
- Enkele voordelen van lichte bindingen: ze kunnen **minder verstikkend** zijn dan intense contacten, ze kunnen uitgroeien tot intenser contact zonder dat dit hoeft, bovendien zijn ze vaak **meer haalbaar** dan intense en/of meer vriendschappelijke contacten én de **diversiteit** van mensen waar we contact mee hebben is vaak groter bij lichte bindingen.
- In **stadsbuurten** zijn er doorgaans veel van zulke vluchtige contacten.
  - Bv. Onderweg naar het werk koopt Jessy bijna elke dag een koffie in het metrostation. Hoewel ze de namen van de mensen van de koffiezaak niet kent, herkennen ze elkaar wel en lachen ze elkaar vriendelijk toe.

SOCIAAL ROLLEN VERSTERKEN

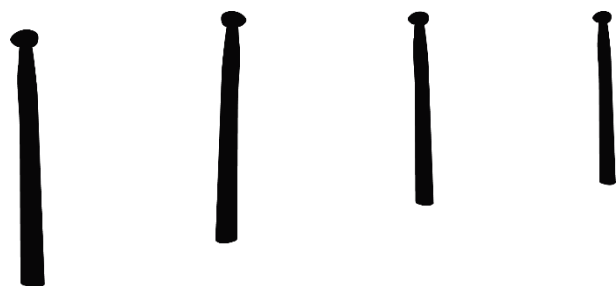
- Mensen nemen sociaal gewaardeerde rollen op. Ze geven je toegang tot de goede dingen in het leven:
  - Status
  - Ervaring
  - Relaties en contacten
  - Zelfvertrouwen
  - Respect
  - Inspraak
  - Vrijheid
  - Kansen
  - Persoonlijke groei
  - Materiële zaken
- Sociaal gewaardeerde rollen zijn **rollen met een zeker aanzien**. Ze dragen daardoor positief bij aan het zelfbeeld, de eigenwaarde en de status van mensen. Daarom is het krachtig om mensen te erkennen in hun rol of hen in te schakelen als vrijwilliger of beroepskracht.
- Mensen nemen **verschillende rollen** op in verschillende netwerken. Bijvoorbeeld als ouder, vrijwilliger of als (vriendelijke) buur. Ze zijn zich daar vaak niet van bewust.
- Als bruggenbouwer ga je sociale rollen versterken. Daarbij zet je in op gewaardeerde sociale rollen.

*“Het kneden van de **huidige of potentiële sociale rollen** van een persoon of groep en dit in de eerste plaats door middel van een **verbetering van de competenties** van de persoon of groep en de **beeldvorming** over de persoon of groep, zodat deze partij **zoveel mogelijk als positief** wordt gewaardeerd in de ogen van de ander.”*

(Wolfensberger & Thomas, 2005).

- Het erkennen en/of laten opnemen van een sociaal gewaardeerde rol is een manier om mensen **deel te laten uitmaken** van netwerken, doorgaans op basis van lichte bindingen. Erkend worden in een sociaal gewaardeerde rol is positief voor het zelfbeeld en kan **positieve effecten** hebben op tal van levensdomeinen.

- Als sociale professional is het interessant om te denken vanuit **rollen in plaats van uit activiteiten**. Vaak gaat het over kleine stapjes. Het is belangrijk om aan te sluiten bij de mogelijkheden en wensen van het doelpubliek en deze niet te overschrijden. Daarbij is het interessant om stil te staan bij de (levens)ervaring.
  - *Bv. Ryan is weinig mobiel en zit in een rolstoel. Elke avond, als de burens thuiskomen, begroet hij hen vanop zijn balkon.*
  - *Bv. Bezoekers van het buurthuis zelf creatieve ateliers of bewegingssessies laten organiseren.*

- Sociale rolversterking heeft ook een **collectieve dimensie**. Samen als groep een rol of dienst opnemen is op zich netwerkversterkend binnen de (te vormen) groep. Maar laat groepsleden ook waardering ervaren van andere diensten | groepen | actoren.
  - *Bv. Met steun van de gemeente start een groepje buurtbewoners een buurtcompost. Gaandeweg maken steeds meer organisaties en bedrijven hiervan dankbaar gebruik.*

- **Online buurtplatformen** zoals Solidare-it of Hoplr helpen soms bij het zoeken naar sociaal gewaardeerde rollen.
  - *Bv. Het buurthuis heeft een Hoplr-account en kan zo haar bezoekers af en toe inschakelen bij snoeiwerken, om kinderen van school op te halen, om katten te voederen bij burens op vakantie ...*

- De tool "[Sociaal gewaardeerde rollen ontwerpen](#)" geeft je nog meer handvaten om hierop in te zetten.

AAN DE SLAG MET SOCIALE NETWERKEN

Basishouding van een netwerkversterker

Als netwerkversterker werk je in de eerste plaats **vraaggericht** en op maat. Jouw beeld over wat een netwerk van iemand zou moeten | kunnen zijn, is daarom niet het beeld van het netwerk dat iemand voor zichzelf ziet. Zoek daarom een goede balans tussen **bemoeizorg en eigen regie**.

Openheid en echtheid zijn belangrijke ingrediënten om over een **taboe** als eenzaamheid en sociaal isolement te kunnen spreken. Via een **open dialoog** verken je een persoon zijn | haar netwerken en ga je samen op zoek naar wat er anders kan. Wees **present** en hanteer eerder het motto “wie kan ik voor je zijn?”, dan “wat kan ik voor je doen?”. In de literatuur spreek men ook wel over een “**professionele vriend**”.

Concrete acties voor de netwerkversterker

- Breng het **huidige netwerk** in kaart en ga in de eerste plaats goede bestaande contacten versterken. Daarnaast kan je **slapende netwerken** weer aanwakkeren of **breuklijnen**, indien gewenst, herstellen.
- Bouw **nieuwe netwerken** uit en doe daarvoor beroep op de netwerken van je team, vrijwilligers, de organisatie en de buurt.
- Heb aandacht voor de **complementariteit** van bonding, bridging en linking sociaal kapitaal en tracht de heterogeniteit van netwerken op te hogen. Een eerste stap situeert zich in ‘bonding’, via kleine stapjes kom je stilaan tot meer bridging en linking.
- Benut de kracht van **kleine ontmoetingen en lichte bindingen**. In zwakke banden ligt misschien wel de kiem voor sterkere banden.
- Gebruik je **eigen macht en privileges** om zaken in beweging te krijgen.
- Wees je bewust van de grote impact op inspanningen door het **zelfbeeld, de beeldvorming en vooroordelen** van de buitenwereld. Deze zaken heb je niet in de hand. Wel kan je zoveel mogelijk op zoek gaan naar kleine succeservaringen, deze telkens vieren en zo de volgende stap zetten.
- Breng **krachten en talenten** in kaart.

- Ga op zoek naar **noden en vragen bij buurtactoren** (buurtbewoners, organisaties, bedrijven, handelaars, lokale overheden, ...) en ga op zoek naar een afstemming tussen de nood die te lenigen is en de talenten van de mensen die je ondersteunt.
- Investeer in het **ontwerpen van sociaal gewaardeerde rollen** en stimuleer **wederkerigheid** in sociale relaties. Steun geven, zorgt ervoor dat de drempel om steun te vragen daalt.

Mapping

Inzetten op sociale netwerken vraagt doorzicht in de onderdelen van een netwerk en de dynamieken van een netwerk. Het mappen van een sociaal netwerk is deel van het proces om netwerken te onderhouden en te versterken. Het laat mensen toe om zich **bewust te worden** van de eigenschappen van zijn | haar netwerk. De tool [Inclusieweb](#) kan je hierbij helpen.

Onderhouden en versterken

Netwerken ontstaan niet vanzelf en het vraagt ook een **blijvende investering** om ze te behouden. Hiertoe hebben mensen **sociale vaardigheden** nodig, inzicht en een zekere kennis van **sociale codes**. Het activeren van slapende netwerken, inzetten op bonding sociaal kapitaal, informele netwerken verstevigen en op zoek gaan naar wederkerigheid zijn belangrijke hefbomen. Kruijswijk, e.a. verzamelden [44 methodieken om netwerken te versterken](#).

TOOLS

- [Inclusieweb](#)
- [Talentenkaart](#)
- [Sociaal gewaardeerde rollen](#)
- [Buurtkaart burger](#)

BRONNEN

We hebben ons laten inspireren door:

Fierens, L., Diels, V., & Van Puyenbroeck, J. (2017). *Inclusieweb: een digitaal ecogram voor kwetsbare mensen*. Geraadpleegd via <http://www.inclusieweb.be/>

Including Samuel, Inclusion Resources: <https://includingsamuel.com/inclusion-resources>

Kostet, I., Nys, K., Verhaegen, I. & Van Puyenbroeck, J. (2018). *Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede*. Een overzicht van werkmodellen en een sterkte-zwakteanalyse door ervarings- en praktijkdeskundigen. (Onderzoek in opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), Afdeling Welzijn en Samenleving). Brussel: Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Orthopedagogie (Odisee).

Kruijswijk, W., Van der Veer, M., Brink, C., Calis, W., Van de Maat, J.W. en Redeker, I. (2014). *Aan de slag met sociale netwerken*. De 44 meest bekende methoden verzameld. Utrecht: Movisie, Vilans en Actiz.

O'Brien, J., Pearpoint, J. & Kahn, L. (2010). *The PATH & MAPS Handbook: Person-Centered Ways to Build Community*. Toronto: Inclusion Press.

Osburn, J. (2006). *An overview of social role valorization theory*. The SRV Journal. 1(1), 4-13.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone. The collapse and revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Schalock, R. & Verdugo, M. (2002). *Handbook on quality of life for human services practitioners*. Washington: American Association on Mental Retardation.

Smit, B. & Van Gennep, A. (2002). *Netwerken van mensen met een verstandelijke handicap*. Meppel: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Soenen, R. (2006). *Het kleine ontmoeten. Over het sociale karakter van de stad*. Antwerpen: Garant Uitgevers.

[Stichting Erop af! Interview met Hans Van Ewijk](#)

The Social Role Valorization Association: <https://socialrolevalorization.com/>

Thys, R. (2018). *De zorgkracht van persoonlijke netwerken. Een onderzoek naar de aanwezigheid van ondersteuning en zorg in het sociaal netwerk van vijf groepen Brusselaars*. Brussel: Kenniscentrum Welzijn Wonen Zorg.

Verhaegen, I. & Vos, E. (2016). *Methodiek Bruggebouwer in een notendop*. Dilbeek: Odisee Hogeschool.

Wolfensberger, W. (1998). *A brief introduction to Social Role Valorization: A high-order concept for addressing the plight of societally devalued people, and for structuring*

human services. Training Institute for Human Service Planning, Leadership and Change Agency, Syracuse University, 3rd edition.

Wilken, J.P. (2016). *Werken met sociale netwerken. De professional als netwerker*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie en de Wmo-werkplaats Utrecht.

Referentie

Wil je refereren naar deze tool? Gebruik dan volgende referentie:

Verhaegen, I., Claeys, J. Deleu, H., Meys, F., Vos, E., Taamouti, M. (2021). *Resokit: methodiek en tools voor sociale professionals om netwerken te versterken en te connecteren met de buurt*. Brussel: Odisee Hogeschool (www.resokit.be).

